

Скороход І. П.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-68>

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Важливість соціальної економіки у глобальному просторі має все більше значення. Головною метою соціальної економіки на сучасному етапі є забезпечення добробуту населення, підтримка стабільності, якісний розвиток освіти, медицини, економічна безпека.

В епоху глобалізації на розвиток соціальної економіки впливають різні процеси, зокрема, транснаціоналізація, регіоналізація, інституціоналізація, діджиталізація, інтелектуалізація, інноватизація, технологізація, інклюзивність, екологізація економіки.

Дослідженнями глобальних процесів розвитку займалися українських науковці, серед основних досліджень яких слід зазначити наукові праці, таких вчених, як Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Риков В.В., Колот А.М., які дослідили процеси інформатизації, інноватизації, технологізації, регіоналізації та інституціоналізації глобальної економіки та її соціальної складової.

Глобалізація – це процес взаємної інтеграції та взаємопроникнення національних економік, політичних систем, культур та суспільств у всесвітньому масштабі; передбачає зближення та взаємозалежність країн у багатьох сферах, включаючи економіку, фінанси, торгівлю, технології, комунікації та культуру [1].

В умовах глобалізації головним завданням держави стає боротьба за повноцінне функціонування в довгостроковій перспективі, мінімізація фінансово-економічних, соціально-демографічних, політичних і екологічних ризиків з паралельним збереженням і створенням конкурентних переваг, які здатні забезпечити подальший розвиток і адаптацію до глобальної економіки суб'єктів господарювання та забезпечити конкурентоспроможність власної національної економічної системи та її складових регіональних економік в особі всіх агентів ринку [2, с. 69–70].

Процеси глобалізації оцінювати однозначно важко, вони мають як позитивні, так і негативні наслідки. В цілому, вони можуть сприяти економічному зростанню, зміцненню міжнародних відносин, підвищенню доступу до товарів та послуг, а також обміну знаннями та інноваціями. Але також, глобалізація призводить до нерівностей між

країнами, загрожує національній самостійності, посилює вплив транснаціональних корпорацій на політичні еліти, та призводить до втрати робочих місць через релокацію виробництва в країни з дешевою робочою силою.

У зв'язку з цим загострюються проблеми соціальної економіки в умовах глобалізації серед яких найбільш актуальними є:

- економічна – збільшення розриву між бідними та багатими країнами і верствами населення;

- витіснення локальних ініціатив – соціальні підприємства та кооперативи стикаються з труднощами в конкуренції з великими ТНК;

- міграція робочої сили – міжнародний рух робочої сили впливає на соціальні структури та зайнятість у країнах-донорах і країнах-реципієнтах;

- демографічний тиск – старіння населення в розвинених країнах та необхідність адаптації соціальної економіки до нових демографічних викликів.

Майже 700 мільйонів людей – 8,5 відсотка світового населення сьогодні живуть менш ніж на 2,15 долара на день, причому, за прогнозами, 7,3 відсотка населення житимуть у крайній бідності у 2030 році. Надзвичайна бідність залишається зосередженою в країнах із історично низьким економічним зростанням і нестабільністю, багато з яких знаходяться в Африці на південь від Сахари.

Сьогодні 44 відсотки населення світу живуть менш ніж на 6,85 доларів на день, що є межею бідності для країн із доходом вище середнього [3].

Ресурс Numbeo (Numbeo – це найбільша в світі база даних користувачів про міста та країни по всьому світу) опублікував рейтинг країн за якістю життя за першу половину 2024 року. У список з 83 країн потрапила Україна, яка посіла 66 місце за індексом якості життя. Для складання рейтингу країн враховуються вісім основних груп індексів, куди входить купівельна спроможність, рівень охорони здоров'я, вартість життя, безпека, клімат, час на дорогу до роботи та інші. Згідно з рейтингом країн від Numbeo, країною з найкращою якістю життя у 2024 році став Люксембург, який отримав 219,3 бала. Люксембург має найвищий показник індексу купівельної спроможності. Це означає, що для громадян Люксембургу оренда житла чи відвідування ресторанів не становлять значного фінансового навантаження. Другою країною за якістю життя стали Нідерланди – 207,5 балів. Країна виділяється стабільною економікою та високим рівнем життя. Трійку лідерів замикає Данія – 205,6 бала. Данія має розвинену соціальну підтримку та безпеку. Україна у рейтингу країн за якістю життя посіла 66 місце – 110,7 бала. Попри війну Україна не зазнала суттєвого падіння в рейтингу, адже у 2020 році посідала 65 місце. Найгірші показники в Україні серед факторів вартості життя. Поруч з Україною розташувались Марокко та

Колумбія – 64 місце та 67 місце. В Європі гірші показники ніж в Україні лише у Албанії – 103,5 бала [4].

Для визначення впливу безробіття на національну безпеку проаналізуємо динаміку зміни його рівня протягом 2018–2023 років. Станом на 1 вересня 2024 року статус безробітного мали 102,7 тис. громадян. Серед них 24% – чоловіки, а 76% – жінки. Найбільшу частку серед зареєстрованих безробітних становлять українців віком від 35 до 44 років та від 45 до 55 років (по 30% відповідно) [5].

Враховуючи той факт, що країна в стані війни вже третій рік ситуація з безробіттям не на такому критичному рівні, як на початку прогнозували. Проте, фактично, якби не масштабна хвиля зовнішньої міграції, ситуація гарантовано була б значно гіршою.

Визначені сучасні виклики глобалізації, їх ризики та загрози в контексті формування конкурентоспроможності національної економіки такі як, зниження пропозиції праці та рівня зайнятості, погіршення соціальної захищеності та відповідальності, зниження дієвості соціально-трудових відносин, поширення соціальних конфліктів, посилення бідності та майнового розшарування, деформація ринку праці.

Станом на сьогодні Україна не змогла ефективно адаптуватися в глобальну систему і не створила механізмів, які б убезпечували її сталий розвиток в контексті глобальних процесів. Це стримує процеси розвитку і модернізації країни, що, вочевидь, вимагає істотних змін в соціальній політиці розвитку на майбутнє. Крім того, укріплення міжнародного співробітництва та збільшення обсягів фінансування розвитку країни важливі для успішного переходу до більш стійкої, інклюзивної та життєздатної економіки.

Література:

1. Риков В.В. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. *Право та державне управління*. 2020. № 2. Р. 204–210.
2. Яценко О. Глобалізаційні детермінанти розвитку сировинних ринків. *Міжнародна економічна політика*. 2013. № 2. С. 66–100. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Мер_2013_2_6.pdf
3. Звіт Світового Банку «Бідність, процвітання та планета» від 15.10.2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/10/15/ending-poverty-for-half-the-world-could-take-more-than-a-century> (дата звернення: 06.11.2024)
4. Europe: Quality of Life Index by Country 2024 Mid-Year URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp?region=150&displayColumn=0 (дата звернення: 06.11.2024)
5. Кількість зареєстрованих безробітних. Мінфін. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2024> (дата звернення: 05.11.2024).